

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ЦЕНТАР ЗА ПОСЕБНУ КОНТРОЛУ – AML

**АНАЛИЗА ОДГОВОРА БАНАКА
НА ДОСТАВЉЕН УПИТНИК О
АКТИВНОСТИМА БАНКЕ ИЗ ОБЛАСТИ
УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ ОД ПРАЊА НОВЦА И
ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА ЗА 2018.**

Београд, март 2019. године

Уводне напомене

Народна банка Србије, у оквиру надзора пословања банака, посредно прати и анализира активности банака у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и најмање једном годишње анализира податке из Упитника о активностима банке у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Упитник). У складу с новим Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС”, бр. 113/2017 – у даљем тексту: Закон), Одлуком о смерницама за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС”, бр. 13/2018 и 103/2018), коју је донела Народна банка Србије, и извршеној Националној процени ризика од прања новца и финансирања тероризма у 2018. години, сачињен је нови упитник ради адекватног ажурирања ове анализе, као и редовне супервизорске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма код банака. Ажурирање Упитника имало је за циљ да даље унапреди приступ заснован на процени ризика у вршењу надзора активности банака у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Питања у Упитнику груписана су у дванаест целина:

Део I: Општи подаци о банци

Део II: Подаци о странкама

Део III: Структура странака по процењеном степену ризика

Део IV: Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке

Део V: Подаци о трансакцијама и производима

Део VI: Поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке трећем лицу

Део VII: Кореспондентски односи

Део VIII: Корпоративно управљање (у делу информационог система у вези с ризиком од прања новца и финансирања тероризма)

Део IX: Обука запослених

Део X: Организациона структура

Део XI: Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу за спречавање прања новца и финансирања тероризма

Део XII: Интерна ревизија и унутрашња контрола

Основни циљеви сачињавања анализе података из Упитника јесу:

- сагледавање стања у процесу препознавања, мерења и управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему на годишњем нивоу ради правовременог препознавања области које могу указати на повећање изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма;
- посредно праћење ефикасности и адекватности успостављеног система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему и препознавање могућих недостатака у оквиру система управљања ризиком;
- благовремено указивање банкама на потенцијалну изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Ова анализа извршена је на основу података за период јануар–децембар 2018. године, које су банке доставиле Народној банци Србије, тако да су могућа извесна одступања у изнетим подацима, који имају првенствено аналитички карактер.

У односу на анализе извршене у претходним периодима, а услед измена структуре података које банке достављају путем новог упитника, није било могуће упоредити и пратити трендове појединих резултата добијених овом анализом.

У периоду обухваћеним овом анализом, у банкарском сектору Србије пословало је 28 банака, с тим да се тај број у последњем тромесечју 2018. године смањило на 27 због припајања једне банке другој банци.

Садржај:

I. Основна запажања	4
II. Општи подаци о банкама	5
III. Подаци о странкама	5
IV. Структура странака по процењеном степену ризика	8
V. Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке	12
VI. Подаци о трансакцијама и производима	13
VII. Поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке трећем лицу	16
VIII. Кореспондентски односи	16
IX. Корпоративно управљање (у делу информационог система у вези с ризиком од прања новца и финансирања тероризма)	16
X. Обука запослених	18
XI. Организациона структура	18
XII. Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу	19
XIII. Интерна ревизија и унутрашња контрола	19

I. Основна запажања

На основу извршене анализе изведен је општи закључак да је изложеност банака ризику од прања новца и финансирања тероризма и у овом, као и у раније анализираним периодима, на средњем нивоу.

Банке су због величине сектора и разгранате мреже, броја и врсте странака, као и броја извршених трансакција, изложене ризику од прања новца и финансирања тероризма. На дан 31. децембра 2018. године, 27 банака је успостављало пословни однос са странкама на укупно 2.335 локација, а готовинске трансакције могле су се извршити на 4.382 локације у Републици Србији. Укупан број странака у банкарском сектору на наведени дан био је преко 12,4 милиона, од чега је око 11,7 милиона физичких лица (80.793 односи се на нерезиденте), 388.473 правна лица (5.195 односи се на нерезидентна правна лица) и 359.789 предузетника. У посматраном периоду, извршено је преко 332 милиона безготовинских и преко 100 милиона готовинских трансакција.

Када је реч о предузимању мера за управљање и контролу ризика од прања новца и финансирања тероризма у посматраном периоду, на основу анализе података достављених Упитником дошло се, између осталог, до следећих запажања:

- све банке су успоставиле сопствене системе за управљање ризику од прања новца и финансирања тероризма примењујући приступ заснован на процени овог ризика, узимајући у обзир и резултате Националне процене ризика од прања новца;
- све банке користе неку од комерцијалних база за филтрирање странака и трансакција по ембарго и тзв. „црним листама” (листе Савета безбедности Уједињених нација, листе ЕУ и листе OFAC и сл.);
- 26 од 27 банака користи неки софтвер за праћење трансакција и странака ради откривања сумњивих трансакција и лица, док је једна банка у процесу увођења софтвера;
- у 21 од 27 банака област спречавања прања новца и финансирања тероризма обухваћена је извештајем спољног ревизора;
- све банке су вршиле унутрашњу контролу у 2018. години (код 25 су утврђене неправилности);
- 18 банака је предузело и спровело мере за отклањање утврђених неправилности, док код седам банака овај рок још није истекао;
- 18 банака је прекинуло пословни однос са 64.719 странака (од тога једна банка са 59.229 странака) због немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке;
- преко 78% свих запослених у банкарском сектору успешно је завршило обуку у 2018. години.

II. Општи подаци о банкама

На дан 31. децембра 2018. године, у Републици Србији 27 банака је имало дозволу за рад Народне банке Србије. Према достављеним одговорима, банке успостављају пословни однос са странком на 2.335 локација у оквиру пословне мреже целокупног банкарског сектора, која се састоји од 946 филијала, 575 експозитура, 13 регионалних центара и три канцеларије за стамбене кредите. Шест банака пословни однос са странком може да успостави на до десет локација, шест банака на 11–50 локација, осам банака спада у групу код којих се пословни однос може успоставити на 51–100 локација, пет банака успоставља пословни однос са странком на 101–200 локација и две банке пословни однос могу да успоставе на преко 200 локација.

У банкарском сектору, готовинска трансакција може се извршити на 4.382 локације, при чему шест банака спада у групу оних које имају до десет таквих локација, пет банака је у групи које имају 11–50 таквих локација, девет банака врши готовинске трансакције на 51–100 локација, три банке имају 101–200, а четири банке преко 200 таквих локација.

На дан 31. децембра 2018. године, у банкарском сектору било је 22.846 запослених, док је број запослених који непосредно обављају послове у вези са странкама и трансакцијама износио 13.406, што је 58,68% укупног броја запослених. На основу анализе кретања укупног броја запослених, може се закључити да је и у овом анализираном периоду настављен тренд смањења броја запослених, тако да је на крају децембра 2018. године укупан број запослених мањи за 498 него на крају септембра 2017. године.

На нивоу банкарског сектора, просечан број странака по запосленом који непосредно обавља послове у вези са странкама и трансакцијама износи 930, док је просечан број обављених трансакција по запосленом у периоду јануар–децембар 2018. године – 33.540. Просечан број странака банке по запосленом већи је за 85 него на дан 30. септембра 2017. године. Из наведеног произлази да се наставља тренд повећања оптерећења запослених, уочен у претходним годинама.

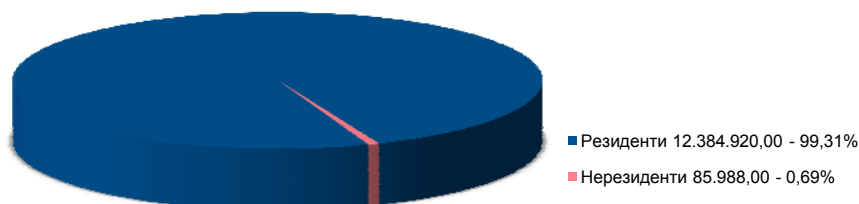
III. Подаци о странкама

На дан 31. децембра 2018. године, укупан број странака у целокупном банкарском сектору износио је 12.470.908, што, посматрано у односу на последњи анализирани период (крај септембра 2017. године), представља смањење за 184.535, изражено у апсолутном износу.

На основу података добијених из Упитника, структура странака по резидентности и по правној форми организовања правних лица резидената, као и структура нерезидената са аспекта ризичности земље у банкарском сектору, приказана је у графиконима од 1 до 6.

Графикон 1 приказује апсолутно и релативно учешће странака резидената и нерезидената у целокупном банкарском сектору на дан 31. децембра 2018.

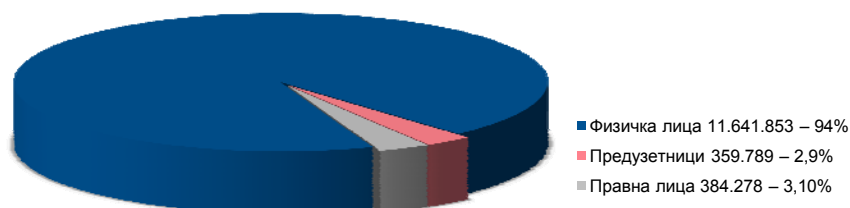
Графикон 1. Структура странака по резидентности на дан 31. 12. 2018.

Ако се посматра последњи анализирани период, није било промене у структури странака по резидентности у банкарском сектору.

Од укупног броја резидената, највеће је учешће физичких лица (93,97%), док појединачна учешћа домаћих правних лица износе 3,10%, а предузетника 2,93% (Графикон 2).

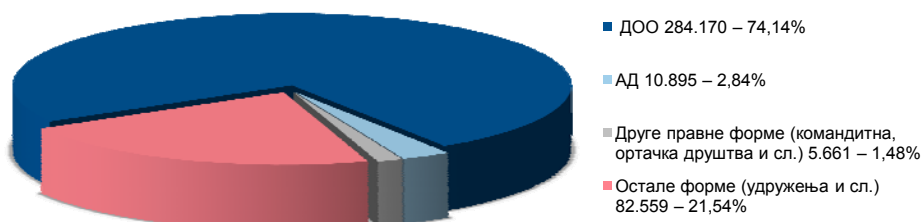
Графикон 2. Структура странака резидената на дан 31. 12. 2018.

Ако се посматра последњи анализирани период, структура странака резидената остала је готово непромењена, с тим да је благо повећано учешће предузетника, за 0,1%. У истом проценту смањено је учешће правних лица резидената.

Структура правних лица резидената по правној форми организовања приказана је на Графикону 3.

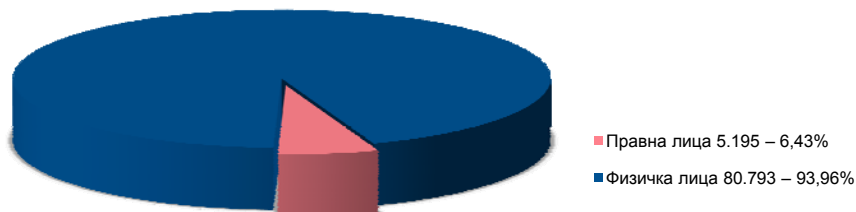
Графикон 3. Структура правних лица резидената по правној форми организовања

фондације, спортска удружења и сл.) односи се преосталих 21,54%, односно 82.599 странака.

Структура укупног броја странака нерезидената у банкарском сектору на дан 31. децембра 2018. године приказана је на Графикону 4.

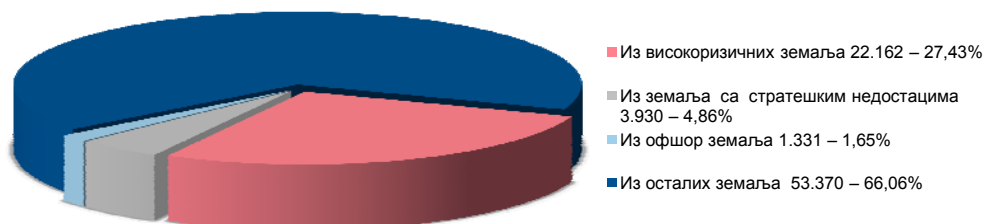
Графикон 4. Структура странака нерезидената на дан 31. 12. 2018.

Укупан број странака нерезидената у анализираном периоду износио је 85.988. У односу на последњи анализирани период (стање на дан 30. септембра 2017. године), број странака нерезидената физичких лица повећао се за 1.029, са учешћем од 93,96%. Број правних лица нерезидената знатно се смањио у односу на претходно анализирани период – за 2.887.

Структуре странака физичких односно правних лица нерезидената са аспекта ризичности земље порекла, пребивалишта, боравишта странке односно стварног власника странке приказане су на графиконима 5 и 6.

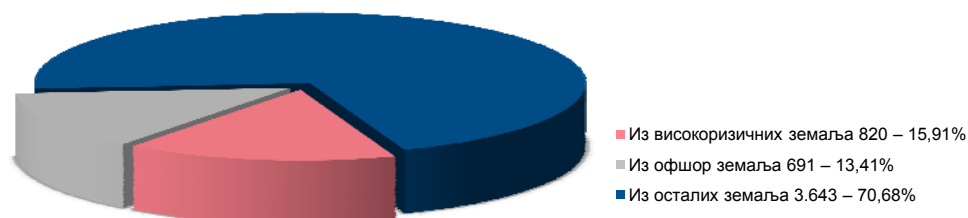
Графикон 5. Структура странака физичких лица нерезидената са аспекта ризичности земље на дан 31. 12. 2018.

Удео физичких лица из високоризичних земаља у укупном броју нерезидената физичких лица износи 27,43%, док су њих 4,86% из земаља које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма. Поред наведеног, 1,65% удела односи се на нерезиденте физичка лица из офшор земаља, док преовлађујуће учешће имају физичка лица из осталих земаља које немају висок или повишен ниво ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Графикон 6. Структура странака правних лица нерезидената са аспекта ризичности земаља на дан 31. 12. 2018.

Као и код физичких лица нерезидената, највећи удео у структури правних лица нерезидената имају правна лица из осталих земаља које не носе повишен ниво ризика од прања новца и финансирања тероризма (70,68%), затим следе правна лица нерезиденти из високоризичних земаља (15,91%) и правна лица из офшор земаља (13,41%).

IV. Структура странака по процењеном степену ризика

Све банке су, у складу са Законом и Одлуком о смерницама за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма, коју је донела Народна банка Србије, имале обавезу да израде анализу ризика за сваку групу или врсту странке, пословног односа, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције, узимајући притом у обзир и резултате Националне процене ризика од прања новца.

У зависности од резултата извршене анализе, банке су своје странке класификовале у следеће категорије ризика: низак, средњи и висок (Графикон 7).

Графикон 7. Структура странака према степену ризика на дан 31. 12. 2018.

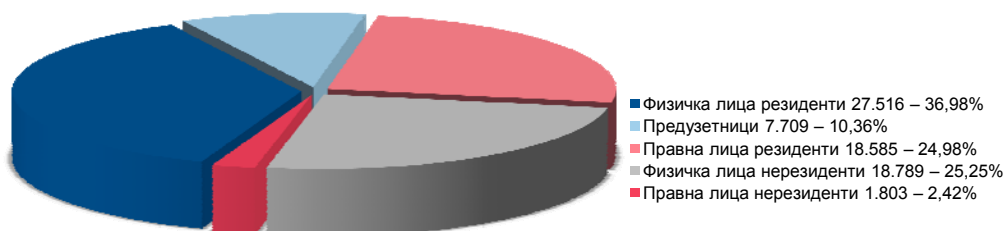

Према достављеним подацима о извршеној класификацији странака према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, 11 банака је преко 80% својих странака сврстало у категорију ниског ризика, док је 13 банака највећи број странака (преко 80%) сврстало у категорију средњег ризика. Од преостале три банке, две банке су у висок ризик сврстале између 50% и 60% својих странака, док је једна банка, специфична по малом броју странака,

преко 92% странака сврстала у висок ризик од прања новца и финансирања тероризма.

Структура странака класификованих у висок ризик од прања новца приказана је на Графикону 8.

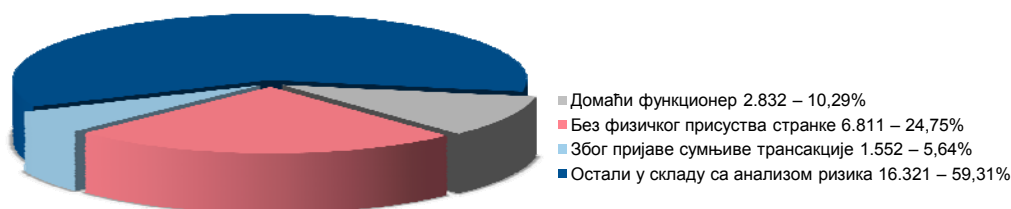
Графикон 8. Структура странака високог ризика на дан 31. 12. 2018.

Највеће учешће имају физичка лица са учешћем од 36,98%, друго место заузимају физичка лица нерезиденти са 25,25%, затим следе правна лица резиденти са учешћем 24,98%, предузетници са 10,36% и на крају правна лица нерезиденти са најмањим учешћем – 2,42%.

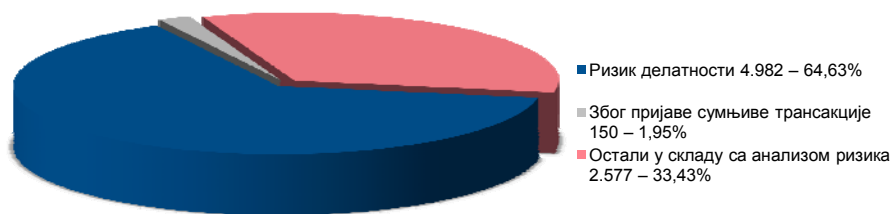
Структуре странака физичких односно правних лица и предузетника резидената с аспекта основа за класификацију у висок ризик од прања новца и финансирања тероризма приказане су на графиконима 9, 10 и 11.

Графикон 9. Структура високоризичних странака – физичка лица резиденти на дан 31. 12. 2018

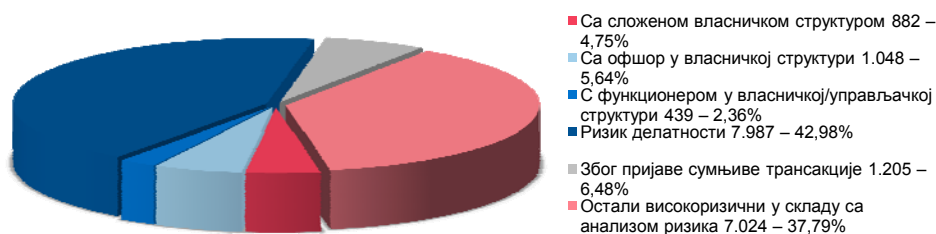
Укупно 59,31% странака физичких лица резидената банке су класификовале у висок ризик, у складу са извршеном анализом ризика, при чему је 24,75% ових странака класификовано у висок ризик јер нису биле присутне приликом успостављања пословног односа. На странке које су класификоване у висок ризик јер су извршиле трансакције које су као сумњиве пријављене Управи за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа) односи се 5,64%. У структури странака физичких лица резидената високог ризика, банке су за 2.832 странке утврдиле да имају статус функционера (10,29%).

Графикон 10. Структура високоризичних странака – предузетници
на дан 31. 12. 2018

Банке су у висок ризик од прања новца и финансирања тероризма класификовале 4.979 предузетника (64,63%) јер обављају неку од делатности која има повећан ниво ризика, 1,95% предузетника класификовано је у висок ризик од прања новца и финансирања тероризма зато што су трансакције које су извршили као сумњиве пријављене Управи, док је преосталих 33,43% класификовано у висок ризик у складу са извршеном анализом ризика.

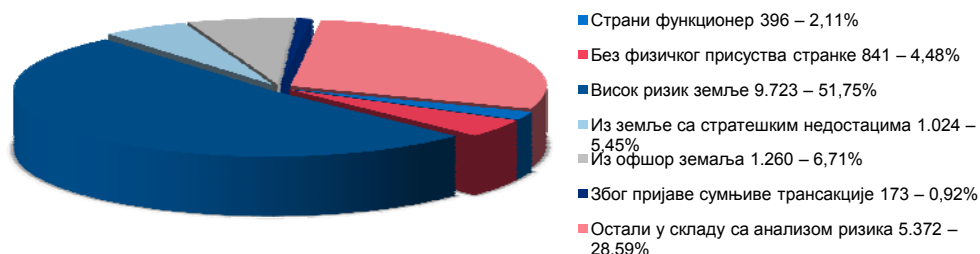
Графикон 11. Структура високоризичних странака – правна лица резиденти
на дан 31. 12. 2018

У анализираном периоду, банке су 7.987 правних лица резидената класификовале у висок ризик због тога што обављају неку од делатности високог ризика. Њих 1.048 класификовано је у висок ризик услед постојања офшор правног лица у власничкој структури, а њих 1.025 јер су трансакције које су извршили као сумњиве пријављене Управи. За 882 правна лица основ за класификацију у висок ризик била је сложена власничка структура, а преостала 7.024 правна лица сврстана су у овај ниво ризика у складу са анализом које су сачиниле банке.

Структуре странака физичких односно правних лица нерезидената са аспекта основа за класификацију у висок ризик од прања новца и финансирања тероризма приказане су на графиконима 12 и 13.

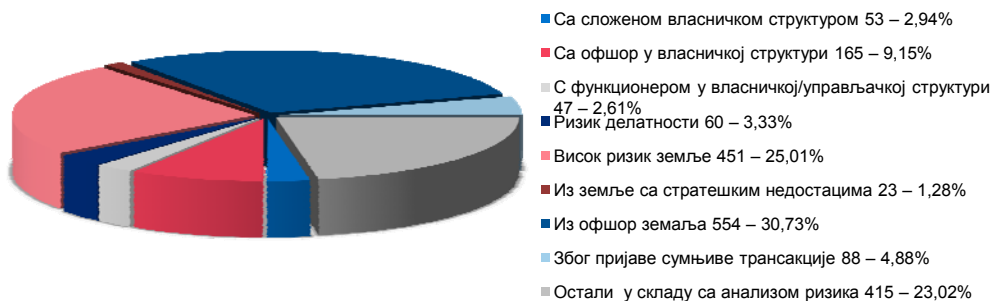
Графикон 12. Структура високоризичних странака – физичка лица
нерезиденти на дан 31. 12. 2018.

Највећи део физичких лица нерезидената (51,75%) класификовано је у висок ризик јер су из земље за које су банке процениле висок ризик од прања новца и финансирања тероризма. За 5,45% ових странака банке су процениле висок ризик јер су из држава са стратешким недостацима, за 4,48% ових странака зато што нису били присутни приликом успостављања пословног односа, а за 6,71% јер су из земаља које се сматрају офшор дестинацијом, односно државом.

Поред тога, 0,92% физичких лица нерезидената класификовано је у висок ризик јер су извршили трансакције које су Управи пријављене као сумњиве. У структури странака високог ризика физичких лица нерезидената, банке су за 396 лица утврдиле да имају статус функционера.

Графикон 13. Структура високоризичних странака – правна лица
нерезиденти на дан 31. 12. 2018.

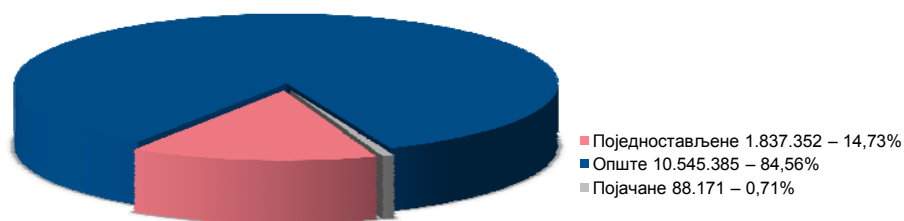

У структури високоризичних правних лица нерезидената, највеће учешће имају офшор правна лица (30,73%), затим следе правна лица из земаља за које су банке процениле висок ризик од прања новца и финансирања тероризма (25,01%), те она лица која су банке класификовале у висок ризик у складу са извршеном анализом (23,02%). Висок степен ризика због сложене власничке структуре банке су процениле за свега 2,94% правних лица нерезидената, за њих 2,61% јер имају функционера у власничкој/управљачкој структури и 4,88% правних лица нерезидената због пријаве сумњиве трансакције Управи.

V. Структура странака по примењеним радњама и мерама познавања и праћења странке

Сагласно Закону, банке су дужне да примењују опште, поједностављене или појачане радње и мере познавања и праћења странке. У периоду за који се врши ова анализа, на 84,56% странака у банкарском сектору примењене су опште радње и мере. Појачане радње и мере спроводе се код 0,71%, а поједностављене код 14,73% странака (Графикон 14).

Графикон 14. Структура странака према примењеним радњама и мерама на дан 31. 12. 2018.

Упоредни преглед структуре броја странака по процењеним степенима ризичности и примењеним радњама и мерама на дан 31. децембра 2018. године приказан је у следећој табели.

Табела 1. Структура странака у банкарском сектору према степену ризика и примењеним радњама и мерама

Степен ризика	Број странака	Учешће у %	Примењене мере	Број странака	Учешће у %
Низак	5.898.007	47,29	Поједностављене	1.837.352	14,73
Средњи	6.498.499	52,11	Опште	10.545.385	84,56
Висок	74.402	0,60	Појачане	88.171	0,71
	12.470.908	100		12 470.908	100

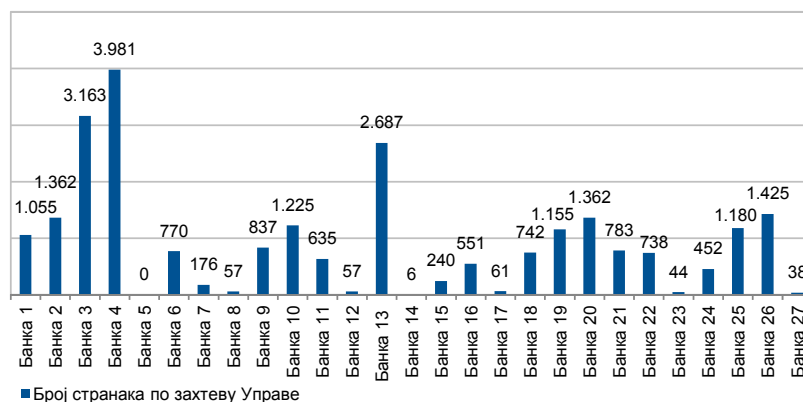
На основу анализе података из Упитника, закључује се да банке не примењују поједностављене радње и мере на све странке које су класификовале у низак ризик, већ да на 31,15% странака ниског ризика примењују опште радње и мере. Појачане радње и мере банке примењују на све странке класификоване у висок ризик, али и на 13.769 странака које су сврстале у средњи или низак степен ризика.

На постављено питање у Упитнику о томе у колико случајева је прекинут пословни однос услед немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке, 18 банака је одговорило да су прекинути пословни односи са 59.229 странака. У посматраном периоду, 18 банака је у 4.391 случају одбило понуду да успостави пословни однос и/или да изврши трансакцију због

немогућности извршења радњи и мера познавања и праћења странке, од чега се на једну банку односи 4.166 таквих случајева.

Преглед броја странака с којима банке имају успостављен пословни однос, а за које су по захтеву Управе достављени подаци у последње три године приказан је на Графикону 15.

Графикон 15. Преглед броја странака по банкама за које су Управи достављени подаци у последње три године

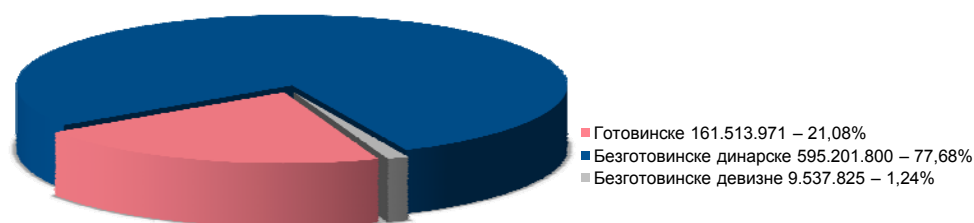
Анализа је показала да највећи број странака за које су достављени подаци Управи имају управо оне банке које заузимају неко од водећих места по броју странака у банкарском сектору.

VI. Подаци о трансакцијама и производима

Банке су у 2018. години извршиле укупно 766.253.596 трансакција.

Структура учешћа извршених готовинских и безготовинских (динарских и девизних) трансакција у банкарском сектору у периоду јануар–децембар 2018. године приказана је на Графикону 16.

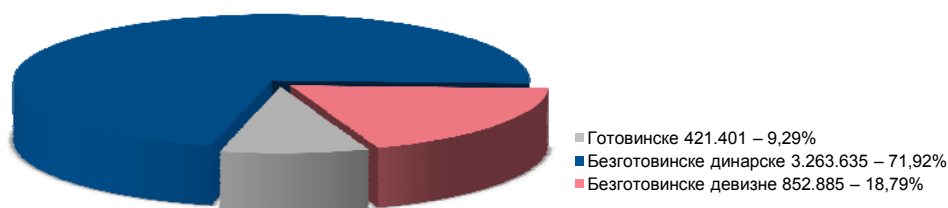
Графикон 16. Структура учешћа извршених готовинских и безготовинских (динарских и девизних) трансакција у банкарском сектору у периоду јануар–децембар 2018.

Највеће учешће у укупном броју извршених трансакција у целокупном банкарском сектору имају безготовинске трансакције извршене у динарима – скоро 78%. На другом месту, са учешћем 21,08% у структури извршених трансакција, налазе се готовинске трансакције.

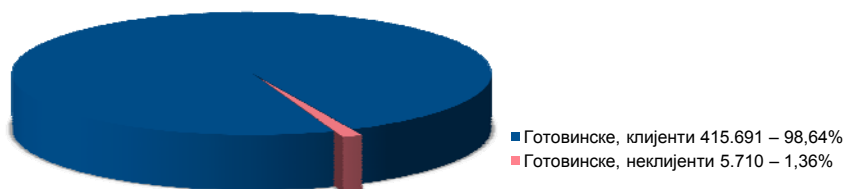
У истом периоду извршена је 4.537.921 безготовинска и готовинска трансакција у износу од 15.000 евра и више у динарској противвредности обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије, где, такође, највеће учешће имају безготовинске трансакције извршене у динарима – скоро 72%.

Графикон 17. Структура учешћа извршених готовинских и безготовинских трансакција у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности у периоду јануар–децембар 2018.

Упоредни преглед структуре броја готовинских трансакција у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије, са аспекта да ли су их извршиле странке у банци с којом имају успостављен пословни однос односно то немају, тзв. „неклијенти”, приказан је на Графикону 18.

Графикон 18. Структура извршених готовинских трансакција 15.000 евра – клијенти/неклијенти у периоду јануар–децембар 2018.

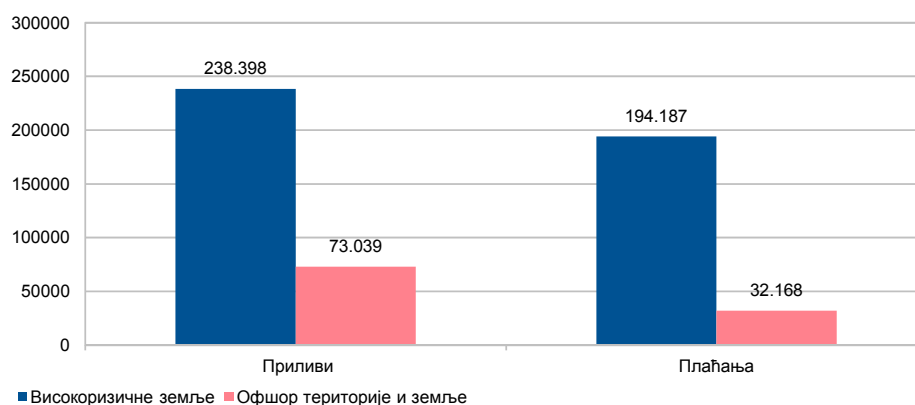

Од укупно 421.701 извршене готовинске трансакције у износу 15.000 евра или више у динарској противвредности обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије, свега 5.710 трансакција (1,36%) извршила су лица која нису била странке банке у којој су те трансакције реализоване.

У наставку је дат преглед броја извршених трансакција прилива из високоризичних земаља и офшор географских подручја које су у банкарском сектору извршене у 2018. години. У анализираном периоду извршено је 194.187

трансакција плаћања ка високоризичним земљама, као и 32.168 трансакција плаћања ка офшор географским подручјима, односно земљама.

Графикон 19. Кретање броја извршених трансакција прилива и плаћања с високоризичним и офшор земљама у 2018.

У току 2018. године, десет банака је у своју пословну понуду увело 54 нова производа. Три банке су се изјасниле да у понуди немају производе које су оцениле високим и/или средњевисоким нивоом ризика од прања новца и финансирања тероризма.

У анализираном периоду, 12 банака су за 1–10 производа утврдиле висок ризик од прања новца и финансирања тероризма, четири банке су то учиниле за 11–30 својих производа, а две банке за више од 30 производа.

Ни за један производ из своје пословне понуде 17 банака није проценило средњевисок ниво ризика, седам банака је овим нивоом ризика оценило 1–10 производа, једна банка се изјаснила да има 15 производа средњевисоког ризика, док преостале две банке имају више од 30 производа средњевисоког ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Када су у питању електронско и мобилно банкарство, девет банака је за ове производе проценило висок, а њих пет средњевисок степен ризика од прања новца и финансирања тероризма. Електронско банкарство користи 1.401.746 странака, мобилно банкарство 1.043.476, а приватно банкарство свега 222. 941 странка. Према добијеним подацима, у току 2018. године, 20 од 27 банака одобрило је 10.849 кредита обезбеђених 100% депозитом, укупне вредности 69.564.742,87 евра.

VII. Поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке трећем лицу

Могућност да повери вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу у складу са Законом искористило је свега седам банака у целокупном банкарском сектору и на тај начин прибавило податке и документацију за укупно 532.309 странака (од тога, податке за 426.444 странке прибавила је једна банка). У односу на последњи анализирани период, број странака за које су податке и документацију прибавила трећа лица у складу са Законом повећан је за 133.029 случајева.

VIII. Кореспондентски односи

У анализираном периоду, седам банака се изјаснило да нема успостављене лоро кореспондентске односе с банкама и сличним институцијама које имају седиште у иностраној држави, док је преосталих 20 банака успоставило укупно 178 лоро кореспондентских односа. Свих 27 банака изјаснило се да нема успостављен лоро кореспондентски однос с банком или другом сличном институцијом која има седиште у иностраној држави која се налази на листи држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма.

На питање да ли је било случајева затварања лоро рачуна у периоду за који се врши ова анализа, само четири банке су се позитивно изјасниле да су затвориле укупно 12 лоро рачуна, наводећи као разлог мали обим промета, односно неактивност. Ностро кореспондентске односе банке имају са укупно 235 банака, док су се три банке изјасниле да имају успостављене ностро кореспондентске односе с пет банака које имају седиште у иностраној држави која се налази на листи држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма.

IX. Корпоративно управљање (у делу информационог система у вези с ризиком од прања новца и финансирања тероризма)

Према достављеним подацима, 26 од 27 банака изјаснило се да поседују посебан софтвер за препознавање сумњивих трансакција и лица, који такође препознаје трансакције у износу од 15.000 и више евра у динарској противвредности, док је у једној банци увођење софтвера у току. Двадесет три банке користи неки од екстерно набављених софтвера (*Smaragd*, *Norcom*, *Asseco SEE*, *Aseba AML Tool* и др.), док су три банке развиле интерни модел софтвера *AML*. У 21 банци наведени софтвер препознаје више међусобно повезаних готовинских трансакција исте странке чија је укупна вредност једнака или већа

од 15.000 евра или више и омогућава класификацију странака по степену ризика од прања новца и финансирања тероризма.

На питање да ли софтвер омогућава филтрирање странака и трансакција по ембарго и тзв. „црним листама” (листе Савета безбедности Уједињених нација, листе ЕУ и листе *OFAC* и сл.), свих 27 банака потврдно се изјаснило.

Банке су се, такође, изјасниле које су показатеље с листе за препознавање сумњивих трансакција, као и листе показатеља у вези с финансирањем тероризма, објављене на сајту Управе, укључиле у тај софтвер.

У следећој табели је приказано колико је показатеља за препознавање сумњивих трансакција у вези с прањем новца који су објављени на сајту Управе 26 банака увело у свој софтвер.

Табела 2. Број укључених показатеља у вези с прањем новца

Број показатеља за банке	Број банака
Мање од 10	5
10–19	13
20–29	7
30–37	1

Према подацима из Упитника, 26 банака изјаснило се да су у свој софтвер укључиле показатеље за препознавање сумњивих трансакција у вези с финансирањем тероризма, и то у следећем броју:

Табела 3. Број укључених показатеља у вези с финансирањем тероризма

Број укључених показатеља у вези са финансирањем тероризма	Број банака
Мање од 5	18
5–10	7
Више од 10	1

Тakoђе, 22 банке су навеле 476 других сценарија које су укључиле у софтвер за препознавање сумњивих трансакција и/или лица.

Број банака у зависности од укључених сопствених сценарија у софтверу дат је у следећем прегледу:

Табела 4. Број укључених сопствених сценарија

Број укључених сценарија које су банке саме развиле	Број банака
Мање од 5	2
5–9	3
10–19	10
20–30	3
50	4

Даље унапређење ИТ решења у оквиру постојећих система може знатно утицати на смањење оперативних ризика који могу настати људском грешком и омогућити ефикасније управљање људским ресурсима (нарочито у условима смањења броја запослених), тако што се запослени могу посветити подизању квалитета анализе пословања странака, односно њиховим трансакцијама које систем банке издваја на основу програмираних параметара – показатеља и сценарија.

X. Обука запослених

У банкарском сектору, послове који подразумевају директни контакт са странкама непосредно обавља 13.406 запослених, што је за 1.563 запослена мање него у последњем анализираном периоду (стање на дан 30. септембра 2017. године), при чему релативно учешће запослених који су у директном контакту са странкама у укупном броју запослених у банкарском сектору износи 58,68%.

Обуку најчешће спроводе овлашћена лица и њихови заменици, обучени руководиоци организационих јединица и запослени у Одељењу за контролу усклађености пословања. Укупно 18 банака изјаснило се да се обука за запослене који су у директном контакту са странкама организује једном годишње, пет банака обуке организује два пута годишње, док се код четири банке обука организује три и више пута годишње. У две банке обуке се спроводе у директном контакту са запосленима (у тренинг-центрима, интерактивним тренинзима, радионицама, уз коришћење презентације у *PowerPoint*-у), две банке обуку врше без директног контакта са запосленима, и то електронским путем, тзв. *E-learning*-ом, док највећи број банака (њих 23) обуку врши на оба наведена начина.

На дан 31. децембра 2018. године, 17.902 запослена, од којих 13.406 запослених који непосредно обављају послове у вези са странкама и трансакцијама, успешно су завршила обуку, што чини преко 78% укупног броја свих запослених у банкарском сектору.

Све банке су се изјасниле да су своје запослене упознале с последицама непримењивања закона и процедура, те налазима контрола управљања ризику од прања новца и финансирања тероризма.

XI. Организациона структура

На основу достављених одговора на Упитник, 22 банке имају посебну организациону јединицу која се бави искључиво спровођењем Закона, док пет банака те послове извршава у оквиру других организационих јединица. У 22 банке, у посебним организационим јединицама запослено је 100 лица којима су

поверени послови у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, укључујући и овлашћено лице и његовог заменика.

На питање да ли је банка доставила Управи податке о личном имену и називу радног места овлашћеног лица и његовог заменика, као и податке о личном имену и називу радног места члана највишег руководства одговорног за примену Закона, све банке су потврдно одговориле.

На питање да ли овлашћено лице и његов заменик који обављају послове спречавања прања новца у складу са Законом, осим послова спровођења Закона, свакодневно обављају и друге послове банке, 22 банке су одрично одговориле, док се пет банака изјаснило да овлашћено лице и његов заменик обављају и друге послове банке.

У пет од 27 банака (18,5%) флукуација запослених који обављају послове у вези са спречавањем прања новца или су у директном контакту с клијентима износила је између 10% и 50%, док је у свим осталим банкама флукуација износила мање од 10%.

XII. Достављање интерних извештаја овлашћеном лицу

Запослени у банци који су у директном контакту са странком доставили су овлашћеном лицу 4.591 интерни извештај у случајевима када су посумњали да у вези са странком или њеном трансакцијом постоји ризик од прања новца. У анализираном периоду била су два интерна извештаја у којима се сумња односила на финансирање тероризма. Ипак, на основу мишљења и одлуке овлашћених лица, ови извештаји нису као сумњиви пријављени Управи. Број интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу у апсолутном износу повећан је за 1.227 (за 26,7%) у односу на последњи анализирани период. Број интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу, а по којима подаци нису достављени Управи износио је 4.439, из чега се може закључити да је свега 3,35% укупног броја достављених интерних извештаја пријављено Управи.

XIII. Интерна ревизија и унутрашња контрола

На основу достављених одговора, све банке су унутрашњим актима уредиле систем унутрашњих контрола у банци.

Унутрашња контрола примене Закона у највећем броју банака налази се у надлежности организационог дела који се бави унутрашњом ревизијом, а истовремено и у надлежности других организационих јединица, као што су организациона јединица која се бави контролом усклађености пословања банке, контролом пословања „мреже” или искључиво контролом спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Према достављеним одговорима, 24 банке су планом унутрашње ревизије предвиделе ревизију пословања банке за 2018. годину, а која се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма. У последњој години дана, 24 банке извршиле су унутрашњу ревизију тог дела пословања банке. Од преостале три банке, једна банка је извршила унутрашњу ревизију у 2015. години, једна у 2016. години и једна у 2017. години.

У поступку унутрашње ревизије дела пословања који се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма, 23 банке су утврдиле пропусте у поступању банке, док у случају једне банке ревизорски извештај још није сачињен.

Као најчешћи пропусти могу се издвојити: погрешно извршена класификација клијената према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма; некомплетни подаци о странкама у систему банке, односно погрешно унети подаци; неспровођење реоцене *AML* ризика у складу с роковима; неадекватно попуњавање података о власничкој структури клијената правних лица; неадекватан квалитет података о броју клијената и *AML* ризику клијената у тромесечном *AML* извештају; недостајање или међусобна неусаглашеност унутрашњих аката из различитих пословних процеса; пропусти у системском решењу које се односе на праћење нивоа ризика; нејасно дефинисана методологија за процену *AML* ризика у појединим сегментима; неустављене блокаде у систему које се односе на „црне листе” за трансакције које се врше коришћењем електронског и мобилног банкарства; у потпуности неспроведене обуке предвиђене планом и програмом и др.

Све банке су унутрашњом ревизијом утврдиле пропусте у поступању, од чега су 23 банке дале рок за уклањање утврђених неправилности, с тим да је 15 банака то и учинило у задатом року, а код осам банака тај рок још није истекао.

На питање да ли је извештајем спољног ревизора обухваћена област спречавања прања новца и финансирања тероризма, 21 банка је потврдно одговорила.

У обухваћеном периоду све банке су вршиле унутрашњу контролу послова у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, при чему су неправилности утврђене код 25 банака.

У 25 банака овлашћено лице односно заменик овлашћеног лица учествује у унутрашњој контроли и о резултатима извршене контроле извештава руководство банке у форми периодичних извештаја (на месечном, тромесечном, полугодишњем или годишњем нивоу).

Најчешћи налази те контроле односе се на:

- неадекватну или непотпуну документацију при идентификовању странке током успостављања пословног односа или вршења трансакције;
- неажурне податке о странци у систему банке;
- неправилно извршену класификацију клијената по степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма;

- пропусте у идентификацији или провери идентификације физичких лица резидената и нерезидената, функционера и правних лица;
- неправилну оверу копије личног документа код клијената физичких лица, као и стварних власника правних лица;
- немогућност система да у потпуности прати ризик од спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Све банке које су својим унутрашњим контролама утврдиле неправилности изјасниле су се да су дале рок за отклањање утврђених неправилности, при чему је 18 банака предузело и мере за отклањање неправилности, док код седам банака тај рок још није истекао.

У анализираном периоду, четири банке су се изјасниле да воде укупно девет дисциплинских поступака због проблема са интегритетом запослених (због учешћа у превари, крађи, корупцији и сл.), док су се три банке изјасниле да се против банке или запослених у банци воде поступци у вези с прањем новца и финансирањем тероризма.

* * *

На основу анализе података за период јануар–децембар 2018. године достављених Упитником, уочено је да одређени број банака поједине податке није доставио у захтеваном формату, односно да вредности одређених података нису исказане у валути у којој је то захтевано пре него што су достављени Народној банци Србије. Зато је неопходно да у наредном периоду банке посвете дужну пажњу приликом попуњавања Упитника.